

To'rabek Fayziyev

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti
"Madaniyat va san'at menejmenti" kafedrası
dotsenti, texnika fanlari nomzodi
E-mail: turabek4052@gmail.com

MADANIYAT SOHASINI BOSHQARISHDA INNOVATSION USULLARNI JORIY ETISH

Annotatsiya. Maqolada innovatsion tashkiliy madaniyatni joriy etish orqali xizmat ko'rsatish korxonalari raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Innovatsion madaniyat sohasida boshqaruv qarorlari samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar aniqlandi. Innovatsion tashkiliy madaniyatni rivojlantirish jarayoni texnologiyasi taklif etildi.

Kalit so'zlar: innovatsiyalar, tashkiliy madaniyat, rivojlanish maqsadlari, xizmat ko'rsatish sohasi, raqobatbardoshlik, tashkiliy madaniyat turlari.

IMPLEMENTING INNOVATIVE METHODS IN THE MANAGEMENT OF THE CULTURAL SECTOR

Abstract. This article examines management methods in the cultural sector, with particular attention to design and programming techniques. The study outlines the functions of cultural projects and programs and analyzes the factors and tools that enhance their attractiveness. It also considers the role of information innovations in the development of the cultural sphere.

Keywords: innovation, cultural management, project management, program management, project attractiveness, information innovation.

Iqtisodiyotning postindustrial rivojlanishi tabiiy ravishda insonning jamiyat bilan yangi munosabatlarni, madaniyat sohasi orqali davlat bilan o'zaro aloqada bo'lgan madaniy maydonda shaxs va jamoalar xulq-atvorning yangi stereotiplarini shakllantiradi. Insonning intellektual rivojlanishi ko'plab omillar ta'sirida shakllanadi, ularning bir qismi axborot, texnologik sohada, bir qismi esa moddiylashtirilmagan sivilizatsiya sohasida, an'analar va shaxsni rivojlantirish

yo'llarini saqlash sohasida namoyon bo'ladi. Insonning nomoddiy qadriyatlarga bo'lgan ehtiyojini qondirish – madaniy sohaning vazifasi, bu sohani boshqarish va uni samarali faoliyat ko'rsatishi uchun sharoit yaratish – davlatning vazifasi.

Ushbu maqola kontekstida insonning yashash muhiti va uning sivilizatsiyaviy faoliyatidagi doimiy o'zgarishlar tufayli boshqaruv va innovatsiya kabi asosiy mohiyatlarning o'zaro ta'sirini ko'rib chiqiladi. "Innovatsiya" tushunchasining ma'no-mohiyati hozirgi kunda bir necha murakkab mazmunga ega bo'lmoqda. Madaniyat sohasini boshqarish samaradorligini oshirish mohiyatan davlatning madaniy muhit bilan o'zaro ta'sirining eng samarali usullarini aniqlash ekan, muhitning o'zida innovatsiyalarni va u bilan o'zar ta'sir tizimidagi innovatsiyalarni, muhitni boshqarish sohasidagi innovatsiyalarni ko'rib chiqish mantiqan to'g'ri bo'ladi.

Bunday innovatsiyalardan biri ma'lum vaqt davomida boshqaruvni nomarkazlashtirish edi, ammo rivojlanish qonuniyatlariga to'liq mos ravishda, u o'zining barqaror vositalariga ega bo'lgan amaldagi tizimga aylandi. Innovatsiya boshqaruvning loyihaviy usulini qo'llashda namoyon bo'ldi, bu esa maqsadli jalb qilish va foydalanish imkonini beradigan resurslardir.

Madaniyat sohasida mahsulot ko'pincha yetarli moddiy qiymatga ega bo'lmagan, amalga oshirilmagan natijadir, shuning uchun loyiha usuli madaniy muhitda diskret fragmentlangan va past texnologiyali ishlab chiqarish jarayonini boshqarishning eng samarali modeli sifatida qaror topgan. Boshqaruvning loyihaviy tizimi jarayonlar uchun yo'naltirilgan resurslarning aniq hajmidan foydalanishni cheklovchi vaqt va resurs chegaralarini belgilash imkonini beradi, bu esa o'z navbatida faoliyat samaradorligini unga ketadigan xarajatlar nuqtai nazaridan baholash va ma'lum vaqt davomida olingan ijtimoiy natijaning samaradorligini belgilaydi.

Loyiha faoliyati boshqaruvga moslashuvchanlik, boshqariladigan jarayonlarga esa baholash uchun muvofiqlik berish orqali nomarkazlashtirish jarayonlarini ta'minlash imkonini berdi. Loyiha tizimida boshqaruv teskari aloqa

bilan o'z vaqtida boshqaruv impulslarini yaratuvchi, ammo ijodiy jarayonga tizimli va ma'muriy cheklovlarni kiritmaydigan oddiy tuzilmaga ega bo'lishi kerak. Aynan shunday yondashuv faoliyat natijalari haqida xulosa chiqarish va ularni jalb qilingan resurslar bilan taqqoslash imkonini beradi [3, 78–83-b].

Markazlashtirishni cheklash jarayoni madaniyat sohasiga davlat tomonidan ajratiladigan mablag'larning muqarrar ravishda qisqarishiga olib kelganligi sababli, loyiha yondashuvi tashqi resurslarni jalb qilish orqali yo'qotishlarning bir qismini qoplashning eng samarali usuli bo'lib chiqdi. Bundan tashqari, aynan loyiha boshqaruvi sharoitida davlat va biznes o'rtasidagi hamkorlik modeli amalga oshirilishi mumkin, bunda investitsiya ishtirokchilaridan har birining madaniy muhitdagi ulushi qanday bo'lishini hal qiladi va natijalarni olishda raqobatga kirishmaydi. Loyihaning tashkiliy va boshqaruv samaradorligi resurslarning sochilib ketishi va mablag'larning alohida faoliyat turlari zarariga maqsadsiz yo'naltirilishini istisno etuvchi cheklangan maqsadni belgilash imkoniyatidan iborat. Madaniy soha va uning o'zaro munosabatlarini bozor iqtisodiyoti sharoitlariga moslashtirish maqsadli manzillarga olib chiquvchi o'ziga xos tunnellar - loyihalarni amalga oshirish orqali eng kam og'riqli va eng kam yo'qotishlar bilan amalga oshiriladi.

Dasturiy-maqsadli yondashuv, loyiha yondashuvi kabi, xorijiy tajribani sinchiklab o'rganish tufayli keng tarqaldi.

Ushbu yondashuv doirasida madaniy faoliyatni 1991-yildayoq boshlangan o'zgarishlarga moslashtirishga erishildi. Dasturiy-maqsadli yondashuv tufayli ijtimoiy buyurtma maqsadlariga erishish uchun byudjet mablag'larini yo'naltirish texnologiyalarini qo'llashga erishildi. Dastur byudjet mablag'lariga shartnomaviy munosabatlar tizimi joriy etilgan hujjatga aylandi.

Dastur ma'lum talablarga muvofiq rasmiylashtirilgan faoliyat usuli sifatida byudjetdan tashqari manbalardan mablag'larni jalb qilish tizimini tartibga solish, ularni notijorat maqsadlarda qo'llashga mo'ljallangan. Aynan dastur shartnoma intizomiga rioya qilish sharti bilan byudjet taqchilligida moliyalashtirishni

birlashtirish yoki moliyalashtirishni qisman almashtirish masalasini hal qilish imkonini beradi.

Dastur zamonaviy menejmentning rivojlangan vositalaridan biri bo'lib, moliyalashtirishni diversifikatsiya qilish va mablag'larni maqsadga qarab taqsimlash orqali faoliyat imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Dastur hatto madaniy muhitda ham iqtisodiy vosita sifatida qaraladi, bu esa bozor iqtisodiyoti sharoitida muhim ahamiyatga ega. Dasturiy moliyalashtirish aniq maqsadga erishish uchun qat'iy kelishilgan muddatlarda, ishlab chiqilgan amalga oshirish va hisobot rejalariga rioya qilgan holda mablag'lar ajratishni nazarda tutadi. Bunda moliyalashtirish ishtirokchilari dasturning maqsadlari, uni amalga oshirish muddatlari va usullari to'g'risida kelishib olish huquqiga ega, biroq umumiy roziliksiz va dasturiy hujjatlarga tegishli o'zgartirishlar kiritmasdan belgilangan tartibni buzishlari mumkin emas.

Dasturni byudjet mablag'larini xo'jalik hisobida yo'naltirish usuli deb qarash mumkin. Shuni ta'kidlash kerakki, dastur amalga oshirish jarayonida kamroq erkinlik qoldiradi, ammo aniq jarayonlarda ijodiy erkinlikni cheklamaydi. Dastur o'z tarkibida ishtirokchilarning vakolatlari va ichki mustaqilligini belgilovchi loyihalarni o'z ichiga olishi mumkin. Dastur iqtisodiy usul bo'lib, shartnomaviy majburiyatlarning mavjudligi tufayli ishtirokchilar, ijrochilar va investorlarni ma'lum darajada himoya qiladi [1, 132–134-b].

Loyiha va dasturlar tomonidan bajariladigan asosiy vazifalar:

- samarali moliyaviy vositalar yordamida ijtimoiy masalalarni hal qilish imkoniyati;
- majburiyatlar bilan munosabatlarni shakllantirish;
- homiylar, investorlar va donorlarni moliyalashtirish zarurati to'g'risida xabardor qilish;
- mahsulotning ijtimoiy, madaniy va badiiy ahamiyatini ko'rsatish;

– mahsulot haqida nafaqat madaniy xususiyatdagi, balki investorlar qiziqishini uyg'otadigan tijorat tarkibiy qismiga ham ega bo'lgan real qiymatga ega bo'lgan tasavvurni shakllantirish.

Loyihaga qo'yiladigan sanab o'tilgan talablar yoki uning belgilaridan kelib chiqib, loyihaning jozibadorligini oshiradigan belgilar va vositalarni sanab o'tish mumkin:

- loyihaning ijtimoiy ahamiyatini ko'rsatish;
- loyihani yanada rivojlantirish foydasiga dalillar taqdim etish;
- loyiha g'oyasining o'ziga xosligi va uni amalga oshirish yo'llari;
- loyihaning axborot ahamiyati, uni ommaviy axborot vositalarida yoritish istiqbollari;
- siyosiy nuqtai nazardan dolzarblik, siyosiy va davlat ishtiroki;
- potensial iste'molchilarning alohida guruhlariga nisbatan to'g'rilik, kamsitishga qarshi mohiyat;
- strategik sheriklik salohiyati;
- loyihaning investorlar uchun moliyaviy va iqtisodiy salohiyati;
- notijorat xarakterga ega;
- loyiha va uning ishtirokchilarining ijodiy salohiyati.

Loyihani amalga oshirish uchun mablag'larni muvaffaqiyatli jamlash uchun usullarni tanlashda yangi imkoniyatlar va mavjud obyektiv cheklovlarni anglash zarur-madaniyat sohasini byudjetdan moliyalashtirish bir nechta mablag' manbalaridan foydalanishni nazarda tutadi, ularning har biri byudjet manbalarini to'ldiradi. Bu potensial investorlar tomonidan ham, loyiha tashkilotchilarining o'zlari tomonidan ham tanlov usulining ustuvorligini anglatadi. Shuni ta'kidlash kerakki, homiylar ham bir qator mezonlar bo'yicha tanlanadi va ijodiy erkinlikni cheklamasdan va tashkilotchilarga hech qanday shartlar qo'ymasdan loyihani moliyalashtirishga tayyor bo'lganlarga eng ko'p ustunlik beriladi. Dasturiy yondashuv ham homiylarga, ham tashkilotchilarga murosaga kelish uchun qarama-

qarshi shartlarni qo'yish imkonini beradi - tanlov orqali tanlash eng samarali usulga aylanadi [2, 127–131-b].

Shuni unutmaslik kerakki, dasturiy yondashuvning maqsadi dasturga kiritilgan g'oyalarni amalga oshirishdir – dastur maqsadlari amalga oshirilayotgan g'oyalarga mos kelishi kerak, ya'ni loyihalarning dasturda belgilangan g'oyaviy qoidalarga erishishi homiylarni dastur qoidalarining amalga oshirilishidan kam qiziqitmasligi kerak. Madaniy siyosatdan ijtimoiy holatni yaxshilashga yo'naltirilganlikni kutish kerak, chunki madaniy siyosat doirasida shakllantirilgan dasturlar ijodiy tarkibiy qismdan kam bo'lmagan aniq yo'nalishga va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lishi kerak. Davlat, xuddi tashqi homiy kabi, loyiha va dasturdan nafaqat bir arbob yoki jamoaning ijodiy o'zini namoyon qilish imkoniyatini, balki bu ifodadan ijtimoiy rezonansni ham kutishga haqli. Shu bilan birga, bu rezonans davlat yoki homiyni dasturni amalga oshirishdan ular uchun kutilgan samara haqidagi tasavvurlari bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Tizimli nuqtai nazardan, dastur va loyiha qandaydir tizimning holatini unga boshqa sifat berish yoki uning holatidagi ma'lum belgilarni ajratib ko'rsatish uchun o'zgartirish vositasidir. Boshqaruv va maqsadni belgilash jarayonida yangi madaniyatni yaratish zaruriyatini ham, mavjud madaniyatni qo'llab-quvvatlash, yangi oqimlarni shakllantirish, yo'qotilgan yo'nalishlarni qayta tiklash zaruriyatini ham ko'rib chiqish mumkin. Bu madaniy siyosatda belgilangan strategik ko'rsatmalar orqali shakllanadi. Istiqbollarni ko'rib chiqish va moliyalashtirish ob'ektini maqsadli rivojlantirishni tasavvur qilish-mavjud siyosat dasturiga amal qilish nuqtai nazaridan zarur shartdir. Madaniyat rivojlanishning ikkilamchi emas, balki shakllantiruvchi omilidir, shuning uchun madaniy siyosat strategik istiqbollarni ko'rib chiqishi va strategik maqsadlarda belgilangan yo'nalishda harakat qilishi kerak. Mintaqaviy darajada mahalliy kelib chiqish omillarini hisobga olish va maqsadlarni umumiy madaniy siyosatni amalga oshirishning mintaqaviy va mahalliy sharoitlariga muvofiqligiga qarab farqlash zarur.

Maqsadlarni muhit sharoitiga qarab tabaqalashtirish imkonini beruvchi nomarkazlashtirishning asosiy ma'nosi aynan shunda ifodalanadi.

Sanab o'tilgan xususiyatlarni hisobga olgan holda, umuman madaniyat siyosatining maqsadlari, mintaqaviy siyosat va ushbu siyosat doirasida amalga oshirilayotgan dastur va loyihalarning maqsadlarini taqqoslashning muhimligi tushunarlidir. Boshqaruv xarakteridagi faoliyat mahsuli sifatida dastur tashqi sharoitlarning o'zgarishini hisobga olgan holda modifikatsiyalanishi kerak, buning uchun uning qoidalarini monitoring qilish va tuzatish vositalarini yaratish zarur. Shu bilan birga, yangi boshqaruv yondashuvlari va usullari "yo'naltiruvchi va tuzatish" boshqaruvidan foydalanishni hisobga olgan holda, minimal buyruq ta'siri bilan shakllantiriladi. Zamonaviy boshqaruv maqsadlar va ularga erishish uchun jalb qilinadigan mablag'lar muvozanatiga erishishga asoslangan bo'lib, buning uchun boshqaruvga qarorlar qabul qilish va boshqaruv ta'sirlarini shakllantirishda zarur moslashuvchanlikni beruvchi bir nechta moliyalashtirish manbalarini jalb qilish muhimdir. Hozirgi vaqtda amalga oshirilayotgan dasturlarning aksariyati ularga sarflangan mablag'larga nisbatan ortga qaytmas, qaytarib bo'lmaydigan xarakterga ega. Shu sababli, samaradorlik va maqsadga muvofiqlik muvozanati xarajatlarni – jalb etilgan mablag'larni – olingan samara bilan uning adekvat ifodalanishiga yaqinlashgan holatida taqqoslash asosida ta'minlanishi lozim. Shu ma'noda, strategik maqsadlarga erishishga olib keladigan ta'sirlar yig'indisi sifatida qisqacha ta'riflanishi mumkin bo'lgan samara va samaradorlik o'rtasidagi farqni tushunish uchun aniq chegaralarni belgilash zarur [4, 148–152-b].

Ko'pincha davlat boshqaruvi tizimida madaniyatni jamiyat taraqqiyoti va u bilan bog'liq ijtimoiy-iqtisodiy holatning umumiy taraqqiyotini belgilovchi omil sifatida qaramasdan, madaniyat dasturidan aynan juda qisqa vaqt oralig'ida samara kutishadi. Bunday holatda boshqaruv organlari uzoq muddatli istiqbollarni e'tiborsiz qoldirishni boshlaydilar, faoliyat sohasi ko'rsatkichlariga erishish uchun madaniy dasturlarga monopollashtirilgan deb qaraydilar, bu esa muqobil moliyalashtirish manbalarini izlashda cheklovlarga olib keladi.

Dasturning ichki tuzilmasi belgilar va maqsadlar bo'yicha bog'langan loyihalar yig'indisi bo'lishi mumkin, bunda loyiha maqsadlari dastur maqsadlari doirasida yotadi, lekin ma'lum bosqichda mustaqil bo'lishi mumkin. Ijtimoiy loyiha va dastur maqsadlarga erishish uchun zarur bo'lgan davrning davomiyligi bilan tavsiflanadi.

Mintaqaviy darajada faqat ushbu mintaqaga xos bo'lgan yoki uning hududiy chegaralarida joylashgan milliy kelib chiqishga ega mahalliy madaniy muhitlarning mahalliy, o'ziga xos yo'nalishlarini rivojlantirishga ko'maklashuvchi dasturlar va loyihalar alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu dasturlar ko'p madaniyatli muhit va bir necha sivilizatsiya an'analariga ega bo'lgan ko'p millatli davlat doirasida har doim integratsion va umumlashtiruvchi xususiyatga ega bo'lgan umumiy madaniy siyosatning tabiiy elementi sifatida amalga oshiriladi. Ijtimoiy-madaniy muhit o'zining xilma-xilligi bilan madaniy siyosatni shakllantirishda kompleks yondashuvni va mintaqaviy darajada aniq maqsadlar va vazifalarni farqlashni talab qiladi, bu yerda aholining madaniy mahsulotga bo'lgan mahalliy, shu jumladan mahalliy o'ziga xos ehtiyojlari yaxshiroq ko'rinadi va hisobga olinadi. Aynan mahalliy masalalarni hal qilish loyiha va dasturiy yondashuvlar doirasida jarayonlarga begona mablag'larni jalb qilish va ularni boshqa maqsadlarga qayta taqsimlash imkoniyatlarini bloklash imkoniyati tufayli yaxshi amalga oshiriladi.

Shu munosabat bilan aynan hududlar ko'proq kadrlar tayyorlash muammosiga duch keladi, chunki umumiy madaniy siyosat doirasida hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasi kabi keng ko'lamli davlatda madaniyatlarning ko'p qirraliligini hisobga olgan holda o'qitish muammosining yechimi tayyorlanmagan. Mintaqaviy darajada muammo mamlakat oliy o'quv yurtlarida madaniyat sohasi xodimlarini tayyorlashni moliyalashtirish dasturlari yordamida, mintaqaviy ahamiyatga ega mahalliy ekinlar darajasida esa ushbu madaniyatlarning xususiyatlarini o'rganish va ularni rivojlantirish uchun qo'shimcha kadrlar tayyorlash dasturlari yordamida hal etilishi mumkin. O'ziga

xos mahalliy madaniyatlarni saqlash va qo'llab-quvvatlash – birlashtiruvchi mafkura asosida faoliyat yurituvchi ko'p millatli davlat doirasida umumiy madaniy merosni saqlash masalasi. Madaniyat va madaniy siyosatning davlat va jamiyat mafkurasidagi o'rni esa shu qadar ravshanki, qo'shimcha izohga muhtoj emas.

Ijtimoiy-madaniy sohani tartibga solish jalb qilingan mablag' va sa'y-harakatlardan bir necha barobar ko'p samara beradi, biroq bu samara kechiktirilgan xususiyatga ega, chunki bu ta'sir turiga xos bo'lgan, bir necha avlodlarga mos keladigan vaqt ko'lamiga ega sivilizatsiyaviy ta'sirdir. Davlat nuqtai nazaridan sivilizatsiyaviy va ijtimoiy-madaniy ta'sir, bir tomondan, jahon jarayonlariga integratsiyalashish salohiyatining o'sishida, ikkinchi tomondan esa o'z rivojlanishining o'ziga xosligi va individualligini saqlab qolishda umumlashtiriladi.

Madaniyat sohasi o'ziga xos soha bo'lib, unda boshqaruv mutaxassislaridan o'zlari boshqarishni o'z zimmalariga olayotgan sohaga yo'naltirishni talab qilish oqilona bo'lardi. Bu ulardan aynan madaniy jihatdan yuqori malakani kutish kerak degani emas, ammo loyiha va dasturiy boshqaruv ko'nikmalari albatta mavjud bo'lishi kerak. Byudjet sohasida bozor muhiti chaqiriqlari sharoitida faoliyat o'zgarishlarining ma'nosini aks ettiruvchi yo'nalish – resurs uchun kurash paydo bo'ldi. Madaniyat sohasidagi menejment yuqoridan "tushadigan" resurslarni iste'mol qilish psixologiyasiga va begona, noan'anaviy resurslarni jalb qilishda ortiqcha tashabbus ko'rsatishdan qo'rqishga asoslangan ilgari shakllangan stereotiplarni buzishni talab qiladi. Madaniyat sohasida o'zar munosabatlarning bozor tizimining barcha yaqqol kamchiliklariga qaramay, aynan bozor ushbu qoliplardan xalos bo'lish va nafaqat tashkiliy, balki moliyaviy faoliyat bilan shug'ullanish imkonini beradi. Ushbu menejerlar axborot makonining yopiqligini yengib o'tishlari va madaniy muhitni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan hamda ular uchun tushunarli bo'lgan ishbilarmonlik tilidagi aloqalarni talab qiladigan biznes bilan o'zar aloqa darajasiga olib chiqishlari kerak bo'ladi [5, 112–115-b].

Boshqaruvdan madaniy sohaning barcha yo'nalishlarini bir xil istiqbolli deb qabul qilish qobiliyatini talab qilish kerak, bu esa ko'p yillar davomida shakllangan mafkuralashtirilgan ma'muriyatchilik konsepsiyasi va modeliga ko'p jihatdan zid keladi. Madaniyatda menejer uchun "yomon" yo'nalish yo'q - tadqiqot bosqichida, masalan, xalq ijodini saralash va unga asossiz ustuvorlik berish mumkin emas. Boshqaruvchining tushunchasi va dunyoqarashiga mos kelmagani uchungina boshqa, noan'anaviy yo'nalishni tashlab yuborishga ham yo'l qo'yib bo'lmaydi. Idrokning kengligi va erkin fikrlash madaniyat sohasi mutaxassisi bo'lmasa-da, boshqaruv ta'sirlari tizimining shu soha manfaatlari yo'lida ishlashini ta'minlash niyatida bo'lgan professional boshqaruvchining belgilovchi sifatlariga aylanadi. Yaqin vaqtlardan qolgan yana bir xato: "davlatchilik" va yondashuvlardagi rasmiyatchilik. Madaniyat sohasida madaniyat ehtiyojlarini davlat ehtiyojlari, ijtimoiy rivojlanish va bozor hamkorligining o'ziga xos xususiyatlari bilan muvofiqlashtira oladigan samarali menejment korpusini shakllantirish uchun boshqaruv ongidan bu noto'g'ri qarashlarni yo'qotish zarur.

Madaniyatni boshqarishda innovatsiya va an'ana muvozanatini saqlashni o'rganish lozim. Qadriyatlar va ba'zi tashkiliy shakllarni saqlash an'anasi "madaniyat qiyofasi"ni saqlab qolish uchun zarur-masalan, an'anaviy tashkilot mumtoz musiqa jamoasi, drama teatri, yangi bo'lmagan san'at namunalarini to'playdigan rasmlar galereyasi uchun katta ahamiyatga ega. Madaniy an'ana kabi nozik tuzilmaga aralashish, uni o'z ijodi bilan ifodalovchi odamlar tomonidan rad etilishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, madaniy an'ananing xalqchil, ijtimoiy variantida bo'lishi jamiyatni barqarorlik holatida ushlab turish imkonini beradi. Madaniy sohadagi innovatsiya madaniyatning sivilizatsion mohiyatiga zid bo'lishi mumkin emas.

Kadrlar tayyorlash O'zbekiston Respublikasidagi zamonaviy madaniy faoliyatning muammosidir, chunki moliyalashtirish yetishmovchiligi sharoitida rahbar yaxshi tayyorlangan menejerlarning butun salohiyatidan foydalanmasdan, sinov va xatolar usullaridan foydalanishga majbur bo'ladi, ular cheklangan moddiy

rag'batlantirish sharoitida ishlashni xohlamaydilar. Loyihaviy va dasturiy yondashuvlardan foydalanish rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatishi mumkin, chunki u madaniyatga investitsiyalar va mablag'larni jalb qiladi, hatto ularning yuqori moddiy talablari bilan ham professional menejerlarda qiziqish uyg'ota oladi, bunday turdagi menejerlardan samarali infratuzilmani yaratish va faoliyatning boshqa sohalari bilan o'zar hamkorlik qilish bo'yicha harakatlarni kutish mumkin. O'zar hamkorlik madaniyat sohasida kadrlar tayyorlash uchun shart-sharoitlar yaratishga ko'maklashishi mumkin.

Madaniyat sohasidagi axborot innovatsiyalari o'ziga xos yo'nalish bo'lib, uni shartli toifalarga ajratish mumkin:

- madaniyatning faoliyatiga axborot mahsulotini joriy etish;
- madaniyatni boshqarish sohasiga axborot mahsulotlari va texnologiyalarini joriy etish. Ikkala toifa ham faoliyatning barcha sohalarida talabga ega va bunda madaniyat faoliyatning boshqa har qanday sohasi kabi innovatsion rivojlanishga ehtiyoj sezadi. Dasturiy-maqсадli usul madaniy sohada axborot texnologiyalarini joriy etish va ulardan foydalanish uchun moddiy-texnik va kadrlar bazasini shakllantirishga qo'shimcha mablag'larni jalb qilish imkonini beradi. Ushbu mahsulotlar va texnologiyalarni qo'llash asosida madaniy faoliyatni boshqarishga tizimli yondashuv shakllanadi, chunki axborot texnologiyalarini qo'llash faoliyatni tizimlashtiradi va optimallashtiradi. Boshqaruvning dasturiy-maqсадli usuli universallik xususiyatiga ega bo'lib, u bir nechta komponentlarni qo'llash va ehtiyojga qarab ularni qo'llashni kombinatsiyalash imkoniyatidan iborat.

Kumulyativlik tamoyili-istalgan parametrlarga ega natijalarni olish uchun oldindan belgilangan ko'rsatmalar bilan modellashtirish usuli yordamida loyihalarni yaratish imkoniyati. Kumulyativlik – aniq ifodalangan maqsadlar va maqsadlarga erishishning hisoblangan yo'llari asosida faoliyatni optimallashtirish imkoniyati bo'lib, bunda turli manbalardan resurslarni jalb etish va ulardan foydalanish tashkil etiladi. Sanab o'tilgan usullar tufayli dasturiy-maqсадli yondashuv boshqaruv, maqsadni belgilash, ichki jarayonlarni tartibga solish va

resurslarni taqsimlash nuqtai nazaridan barqarorlik va bashorat qilish imkoniyatiga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qosimova G. *Menejment nazariyasi*. – Toshkent: Moliya, 2011. – 256 b.
2. Qayimov M., Umarov A., Zunnunova U. *San'at menejmenti. O'quv qo'llanma. Yextremum-press*. – Toshkent: Yextremum-press, 2012. – 220 b.
3. Zunnunova U., Fayziyev T. *Art marketing. O'quv qo'llanma*. – Toshkent, 2019. – 276 b.
4. Zaynuddinov Sh. *Menejment asoslari. Darslik*. – Toshkent: Moliya, 2006. – 217 b.
5. Fayziyev T. *Tadbirkorlik asoslari. O'quv qo'llanma*. – Toshkent: Afzalzoda books, 2024. – 362 b.